

ANTROPOLOŠKA UTEMELJENOST REDOVNIČKOG POZIVA

Mihály Szentmártoni

UVOD: DEFINICIJA PREDMETA

Gornji je naslov donekle dvosmislen. Ako se odnosi na pitanje, može li se čisto psihološki opravdati redovnički oblik života, onda je odgovor negativan. Redovnički se poziv ne može (i ne smije) promatrati isključivo kroz prizmu psihologije, jer takva jednostrana analiza nužno dovodi do negativnih i apsurdnih rezultata, budući da redovnički život ne spada na „naravni” stil čovjekova života. Međutim, ako se u naslovu misli na to, da li se unutar redovničkog načina života može ostvariti autentična osobna zrelost, onda je odgovor pozitivan. To nam sugerira zdrava logika, s jedne strane, a potvrđuje iskustvo: primjer mnogih uspješnih redovničkih života, s druge strane. S pozicija psihologije legitimno možemo raspravljati o utjecaju redovničkog stila (načina) života na psihički razvoj osobe, i obratno: o naravnim uvjetima za zrelost koja osigurava autentični redovnički život.

Ovo izlaganje ima tri dijela. *Prvi dio* donosi kratak prikaz nekih psiholoških teorija o redovničkom, odnosno svećeničkom pozivu. Svrha je ovog pregleda da se uoče neke karakteristike ličnosti i dominantni motivi koji usmjeruju osobu prema redovničkom pozivu.

Drugi dio promatra osobu već u redovničkom životu. Tražimo psihološke temelje za ostvarenje autentičnog i efektivnog redovničkog života. U pozadini ovih razmišljanja stoji princip da milost gradi na naravi. *Treći dio* ide još jedan korak dalje i promatra svjesnu suradnju osobe s ponudenom mилоšću. Misao vodilja pri tom jest uvjerenje da se redovnički i duhovni život ne može živjeti „spontano”, nego zahtijeva svjestan rad na sebi i mudru „strategiju”.

TRI TEORIJE O SVEĆENIČKOM- -REDOVNIČKOM POZIVU

1. Teorija „malog odraslog” J. E. Dittesa¹

Poznato je da svaka profesija stvara u svijesti ljudi određenu stereotipnu sliku koja se u običnom govoru najčešće ovako izražava: „dobar

☆ Predavanje održano na XII. savjetovanju redovničkih odgojitelja i odgojiteljica u Zagrebu, Fratrovac od 4. V. – 6. V. 1983.

¹ J. E. DITTES, Psychological Characteristics of Religious Professionals, u: M. P. STROMMEN, Research on Religious Development, New York, Hawthorn Books, Inc., 1971, str. 422–460.

liječnik je čovjek koji je... osjetljiv za ljudsku patnju...”, ili: „dobra učiteljica je žena koja... voli djecu, savjesna je, itd.”. Ova je spoznaja navela američkog psihologa Dittersa da se pita: posjeduju li i „religiozni profesionalci” neke, samo njima svojstvene, karakteristike ličnosti? Pitanje je opravdano: iz iskustva znamo da u svijesti ljudi postoji stereotipna slika svećenika odn. redovnika. A ta se slika stvara i hrani, po svoj prilici, nekim karakteristikama ličnosti koje ti „religiozni profesionalci” posjeduju. Ako postoje takve karakteristike, njihovo bi poznavanje imalo dalekosežnih implikacija za odgoj odnosno razvoj osobe u redovničkom životu.

Dittes nalazi da postoji niz ovakvih karakteristika koje utemeljuju stereotipnu sliku o redovniku, tj. stoje u pozadini redovničkog poziva. Ključni pojam jest „mali odrasli”, tj. dječak ili djevojčica (ispitivanja su vršena samo na dječacima) koji pokazuje već vrlo rano jaku identifikaciju s vrednotama i ulogom odraslih. Ta bi se uloga mogla ovako opisati: „mali odrasli” igra ulogu posrednika između svijeta vršnjaka i svijeta odraslih. Za tu ulogu čine ga sklonim i sposobnim slijedeće karakteristike ličnosti:

a) u usporedbi s drugom djecom osjeća se ugodnije u društvu odraslih nego u društvu vršnjaka; kad se nalazi s vršnjacima, bolje se osjeća ako igra ulogu odrasloga; u grupi na neki način predstavlja odrasle (rado čuva manju djecu, u školi je miran, on je taj „odgovorni” dječak u koga odrasli imaju povjerenja, u školi njega stavljaju za uzor: „Zašto ne biste mogli biti kao on?”);

b) izbjegava uobičajene dječачke nestašluke (pušenje, mučenje životinja i sl.); umjesto toga nastoji ostvariti one kreposti koje su u cijeni kod odraslih: pomoć starcima, razboritost, marljivost itd.);

c) rado će sudjelovati u onim grupama koje vode odrasli: školske aktivnosti, crkvene grupe, a ne sudjeluje u onim aktivnostima vršnjaka koje su uperene protiv odraslih; stoga ga odrasli cijene i često ga postavljaju kao odgovornog u razredu, povjeravaju mu novac zajednice;

d) u grupi vršnjaka slovi kao neiskusani i

pomalo nespretan; rijetko će imati mnogo prijatelja ili intimno društvo; drugovi ga cijene, prihvaćaju, ali ga ne vole;

e) povučen je, kontrolira spontane izražaje i ponašanje; ponašanje mu je stoga predvidljivo, proračunljivo; brižno kontrolira agresivnost i neprijateljske osjećaje.

Ako tražimo dublji korijen ove uloge malog odraslog, onda nas trag vodi do komplicirane strategije da se stekne priznanje i prihvaćenost roditelja. Vjerojatno je povezano s dva iskustva u ranom odnosu prema roditeljima: jaka ovisnost o njima, osobito o majci, s obzirom na emocionalna zadovoljstva i drugo, nedosljednost u dobivanju ovih gratifikacija (npr. neželjeno dijete koje majka previše ljubi zbog kompenzacije).

Kako ova psihička konstitucija utječe na izbor zvanja? Uloga svećenika-redovnika („religioznog profesionalca”) tematski je i sadržajno slična onoj ulozi koju je „mali odrasli” imao u svom djetinjstvu i u kojoj je stekao iskustvo i samosvijest: i sad njegov život i djelovanje predstavljaju posredovanje između svijeta vršnjaka – to su odrasli – i jednog nadređenog svijeta – nadnaravnog svijeta, odnosno Boga. Gledano psihološki, uloga svećenika-redovnika pruža najviše mogućnosti i šanse za malog odraslog da ostvari ono što smatra najboljim u sebi. Istodobno je ta uloga jednosmjerni filter putem kojeg s jedne strane može ulaziti u intimnost drugih ljudi (ispovijed, povjerenje ljudi), a da zauzvrat ne mora otvoriti sebe drugima (nepostojanje intimnih odnosa po stereotipiji spada u sliku o redovniku).

Nabrojene karakteristike sigurno ne uvjetuju odluku za redovnički poziv direktno – to bi se protivilo naravi psihologijske logike: determinizma nema u psihičkom svijetu, jer uvijek treba računati odnosno ovdje između nabrojanih karakteristika ličnosti i redovničkog poziva: kod mnogih redovnika nalazimo upravo ovakvu strukturu ličnosti. Dinamizam odluke mogli bismo rekonstruirati na ovaj način:

a) Nakon prvog susreta s nekom ulogom (ovdje redovničkom), stereotipnost te uloge pojačava određene karakteristike ličnosti putem daljnje socijalizacije. Drugim riječima: sklonost prema tom pozivu utječe na daljnji

razvoj dječaka—djevojčice u tom pravcu: prilagođuje svoje ponašanje, svoje stavove, svoje vrednote stereotipnoj slici koju društvo nuđa o toj ulozi (redovnici su ovakvi i onakvi, dakle i ja želim biti ovakav ili onakav).

b) Socijalne snage mogu pojačati susret stereotipa i osobnih karakteristika: kad okolina primijeti da se dječak ili djevojčica dobro snalaze u ulozi „malog odraslog”, prenosi poruku: „Ti bi bio dobar svećenik; ti bi bila dobra časna sestra.” Dakle, već postojeće karakteristike vežu se uz stereotipnu sliku o redovniku.

Ocjena teorije: Ova teorija dobiva vjerodostojnost iz svagdanjeg opažanja: čini nam se da kod velikog broja svećeničkih, odnosno redovničkih kandidata uistinu prepoznajemo ove karakteristike ličnosti. To se ne protivi autentičnosti poziva, jer milost gradi na naravi, što se ovdje slobodno može interpretirati i tako da osoba ima određene sklonosti prema tom zvanju, osobne kvalitete koje je čine prikladnom za to. Možda premalo razmišljamo o ovom podatku. Jer ako uistinu postoji mogućnost da dvoje ljudi nije prikladno jedno za drugo u braku, tj. da im naravi nisu spojive, kako se to danas kaže, onda ne vidim razloga zašto se isti princip ne bi mogao primijeniti i na redovnički život. Neke osobe vjerojatno po svojoj naravi nisu prikladne za redovnički život, a neke nisu prikladne za određeni tip redovničkog života, npr. za kontemplativni ili za aktivni red. Nisam našao, međutim, studija koje bi se izričito bavile istraživanjem crta ličnosti koje bi bile kontraindikacija za redovnički život. Možda bismo u toku diskusije, a na temelju iskustva u radu s kandidatima, mogli pronaći neke takve crte ličnosti.

Teorija ima i ozbiljnijih prigovora. Prije svega djeluje odviše mehanicistički, tj. dobiva se dojam kao da su neke osobe na neki način od djetinjstva „predodređene” da budu redovnici. Nadalje, teorija ne predviđa daljnju „sudbinu” osobe malog odraslog u redovničkom životu. Hoće li ga to zvanje ispuniti, zadovoljiti, hoće li se moći ostvariti, ili je i ovdje osuđen na vječno traganje, osjećati se nelagodno i prevarenim?

2. Teorija auto-transcendencije L. M. Rulle.²

Upravo na prijašnja pitanja želi odgovoriti teorija talijanskog isusovca Luigija M. Rulle, koja je sada sigurno najviše studirana i najviše dokumentirana teorija. Na žalost, teorija je odviše složena da bi se mogla ukratko izložiti. Možemo odmah spomenuti da joj je to jedan od glavnih nedostataka. S naše točke gledišta važan je moment Rullove teorije to da za razliku od Dittesa uključuje i nadnaravni element, i to u vidu nekih vrednota koje nadilaze čovjeka. Naime, u prijašnjoj teoriji polazište je bilo čovjekovo aktualno ja: kako vidi sebe. Ono što jest, to želi i ostati, odnosno u tom se svjetlu razvijati. Kod Rulle polazište nije aktualno ja, nego idealno ja, tj. ono što je osoba u jednom trenutku spoznala kao najveći domet svog života. A to idealno može se ostvariti samo indirektno, naime izlaženjem iz sebe na taj način da se život ulaže za neke ciljeve, objektivne vrednote, npr. nasljedovanje Krista, osobna ljubav prema Bogu. Odatle prva tvrdnja teorije: Redovnički je poziv u prvom redu ostvarenje idealnog ja, a ne pojma o sebi. Ali budući da se to ostvarenje ne događa u zrakopraznom prostoru, traži se ugrađenost u Crkvu, koja je nosilac i autentični interpretator tih vrednota, a konkretizira se prihvaćanjem evanđeoskih savjeta siromaštva, poslušnosti i čistoće. To je druga tvrdnja teorije. Treća tvrdnja odnosi se na motivaciju, i kaže da je redovnički poziv vođen tzv. terminalnim vrednotama, a ne konkretnim stavovima. To je ono što se u običnom životu zove „lajtmotiv”, ideja vodilja života, životno usmjerenje.

Ocjena teorije: Dragocjen je element Rullove teorije to što uzima i promatra kompletnu osobu sa svim strukturama psihe: svjesnim, podsvjesnim i nesvjesnim determinantama. Na toj slojevitosti gradi se i pretpostavka za ustrajnost i efikasnost u redovničkom pozivu. Ustrajnost i zadovoljstvo garantira se skladom između

² L. M. RULLA, *Depth Psychology and Vocation*, Rome: Gregorian Univ. Press, Chicago: Loyola Univ. Press, 1971.

svjesnog izbora i podsvjesnih potreba. Jer može doći i do nesklada. Konkretni primjer: trajan osjećaj nezadovoljstva i nelagodnosti prema autoritetu; klinički razgovor otkriva da se u osnovi odluke za ulazak u samostan nalazi i konflikt s autoritativnom majkom, od koje se kći na taj način htjela osloboditi. Međutim, konflikt nije razriješen, i stalno djeluje kao podsvjesna potreba. — Mislim da konkretnu primjenu ovih spoznaja možemo naći u ispitivanju motiva zbog kojih netko želi postati redovnik. Prije svega korisno je pitati kandidata da li u redovničkom pozivu traži sebe (svoje ostvarenje) ili Isusa Krista (iako to traženje još nije sasvim pročišćeno i osoba nije u stanju da jasno formulira svoj motiv). Obično je loš znak ako netko ima za motiv samo to da što bolje ostvari sebe, tj. bez ulaganja svog života u neke vrednote). Nedostatak teorije, kako smo već rekli, jest složenost.

3. Teorija dominantnog motiva A. Van Kaama³

Svaki čovjek ima barem implicitan projekt života, tj. kako vidi sebe u perspektivi: što je ljudski život i kako se on ostvaruje kod njega. Tu bismo teoriju mogli nazvati još i egzistencijalnom teorijom poziva. Taj projekt uključuje hijerarhiju motiva i vrednota. Kod redovničkog poziva dominantni motiv (i vrhovna vrednota) jest osobni i sveprisutni odnos prema Bogu. Taj se motiv konkretizira u životnoj situaciji tako da postoji određena integracija različitih aspekata života (sve želje, aktivnosti i ponašanje tendiraju prema jednoj svrsi). Kad je riječ o redovničkom pozivu, onda bismo taj projekt života mogli prevesti ovako: svijest da se na meni vrši volja Božja. Dakle, novost koju vidim u ovoj teoriji jest izraženija svijest o teološkoj dimenziji poziva. A to je vrlo važan moment, jer je općenito gledano temelj ispravnog shvaćanja i kršćanskog poziva: nismo mi odabrali Boga, nego je on odabrao nas, mi dajemo samo odgovor, pristanak (o tome ćemo još govoriti). Uvjerenje da je ovo zvanje od Boga namijenjen životni poziv možda je najuvjerljiviji dokaz da netko uistinu ima zvanje. U negativnoj formulaciji: loš je znak za početak

redovničkog života (redovito) ako netko previše važe između različitih životnih stanja, tj. ako ne pokazuje određenu odlučnost, gotovo bismo rekli upornost da se ostvari redovničko zvanje. Stoga nije dobro nikoga nagovarati na taj poziv ako je neodlučan. (Konkretni primjer: jedan se mladić već dvije godine „ne može odlučiti“ da li da stupi u određeni red. Provincijal je stoga s pravom razriješio njegovu dilemu: vjerojatno nemaš zvanja; ti moraš osvojiti Red, a ne Red tebe.) — Kao nedostatak ove teorije stoji otvoreno pitanje oko početne motivacije: gdje i kako se rađa u čovjeku odluka za redovnički poziv?

Sažetak: Spojimo li rezultate tih triju teorija, možemo izvući neke elemente koji čine antropološku bazu redovničkog poziva;

1. sklonost i naravne kvalitete spojive s redovničkim pozivom;
2. težnja da se ostvari sebe putem auto-transcendencije;
3. religiozna orijentacija kao dominantni motiv.

OSOBA U REDOVNIČKOM POZIVU⁴

Redovnički je stalež povijesna pojava i ima smisla i opravdanosti samo unutar Crkve kao Tijela Kristova. Da bi redovnički život bio autentičan, osoba mora pronaći svoje mjesto u Crkvi. Ovdje tražimo psihološke izražaje svijesti o ugrađenosti u Crkvu. Zatim ćemo govoriti o nekim zaprekama koje stoje na putu ostvarenja autentičnog redovničkog života.

1. Temelj za autentični redovnički život = naći svoje mjesto u Crkvi — Mističnom Tijelu Kristovu

Elementi te svijesti jesu:

a) *Svijest vlastite jedinstvenosti:* biološki, psihološki i duhovni sam unikat, originalno Božje djelo, ne kopija. Bog me je stvorio za osobnu funkciju, pa je dao ovu jedinstvenu

³ A. Van KAAM, *Religione e personalità*, Brescia: Editrice La Scuola, 1972.

⁴ J. M. FUSTER, *Growing in Christ*, Bombay: St. Paul Publ., 1982.

kombinaciju kvaliteta koje me čini sposobnim da obavim tu funkciju (inteligencija, spol, građa tijela, sposobnosti, vještine itd.): sve ono što me čini različitim od svakoga drugoga ljudskog bića. Posebno mjesto zauzima spoznaja onih duhovnih darova koji me osposobljavaju za specifičnu funkciju u Mističnom Tijelu. („Svatko ima od Boga svoj posebni dar, jedan ovakav, drugi onakav” 1 Kor 7,7). – Rađa osjećajem prilagođenosti (nalazim se na pravom mjestu, moj život nije promašen).

b) Prihvatanje sebe i drugih: to je pozitivna i dinamična spremnost da se zahvalno priznaju svi tjelesni i duhovni darovi koje je Bog dao osobi. Uključuje angažiranost da se oni iskoriste za svrhu zbog koje su dani, i zadovoljstvo s Božjim planom s obzirom na namijenjenu ulogu. Također uključuje prihvatanje ograničenosti. Ovo prihvatanje sebe ne smije se brkati s pojmom rezignacije (takav sam, tu se više ništa ne može pomoći), jer prihvatanje sebe uključuje i prihvatanje mogućnosti, tj. volju da razvijemo sve svoje sposobnosti i datosti do maksimuma. Temelj za prihvatanje drugih jest spoznaja da su oni isto tako jedinstveni i važni u Božjem planu. – Rađa osjećajem kompetentnosti: sposoban sam za ovo zvanje.

c) Angažiranost: jedinstvenost naše osobe temelj je naše važnosti u Božjem planu. Nema više nijednog ljudskog bića poput mene, stoga nitko ne može na isti onaj način ispuniti moje posebno mjesto u Kristovu Tijelu. Iz toga proizlazi svijest dužnosti: „...skupa povezano i skupa držano svakovrskom opskrbnom vezom prema djelotvornosti što je svakom pojedinom dijelu odmjerena” (Ef 4,16). „Uvijek moramo imati na pameti istinu da svaka inicijativa u tolikoj mjeri služi istinskoj obnovi Crkve i pomaže da se pokaže autentično svjetlo – Krist, u kojoj se mjeri ta inicijativa temelji na adekvatnom razumijevanju individualnog kršćanskog poziva i na odgovornosti za ovu posebnost, jedinstvenu i neponovljivu milost...” (Ivan Pavao II: *Redemptor hominis*, 21). – Rađa osjećajem odgovornosti.

d) Svijest o sudjelovanju u Kristovu poslanju: nisam slučajno to što jesam, ovdje gdje jesam, već sam dio Božjeg spasenjskog plana. Stoga spoznata funkcija postaje životnim

ciljem, svrhom života. Za to se traži povjerenje u Krista: on ima čitav plan, mi znamo samo zadatak ovog vremena, katkad samo ovog dana. – Rađa osjećajem bazične sigurnosti i ukorijenjenosti, te jamči osjećaj kontinuiteta našeg života.

e) Nesebična ljubav: Znači zadovoljstvo sa spoznatom ulogom, pozivom. Već sv. Pavao uočava da postoji hijerarhija u ulogama, službama, funkcijama u Kristovu Tijelu. No upozorava da nije uloga ili funkcija u sebi ono što nas čini velikima, nego veličina ljubavi koju imamo. A ona je moguća u svim funkcijama (usp. 1 Kor 12,31; 13,13). Karakterističan je primjer sv. Terezije od Djeteta Isusa kad traži svoje mjesto u Crkvi. Drugi razlog da budem zadovoljan s ulogom koja mi je namijenjena jest spoznaja da je ona ishod Kristova izbora za mene, tj. plod beskrajne mudrosti i ljubavi Božje. – Rađa osjećajem kompletnosti, ostvarenosti.

2. Zapreke za ostvarenje autentičnog redovničkog života

Osnova svakog istinskog duhovnog života i duhovnog rasta jest iskustvo Božje ljubavi, tj. da nas Bog voli bezuvjetno. Na putu tom iskustvu stoje dvije zapreke: iskrivljena slika o Bogu i iskrivljena slika o sebi.

a) Iskrivljena slika o Bogu

Većinom smo odrasli u takvom ambijentu, gdje smo u ocu gledali snažan autoritet koji kažnjava svaku neposlušnost. U takvoj klimi razvija se osjećaj da smo voljeni *ako* smo dobri, poslušni, marljivi itd. Sve je to stvorilo u nama utisak da je očeva ljubav prema nama *uvjetna*, tj. moramo je zaslužiti. – Naša spoznaja Boga kao oca može stajati pod utjecajem tog odnosa prema zemaljskom ocu pa mislimo da nas i Bog voli samo onda ako smo dobri i obdržavamo sve njegove zapovijedi, tj. da je njegova ljubav *uvjetna*, da je moramo zaslužiti. To stvara osjećaj nesigurnosti i tjeskobu.

Nasuprot tome Sveto pismo nam pruža sasvim drukčiju sliku Boga Oca: njegova je ljubav bezuvjetna. Neki osnovni tekstovi za korekciju slike o Bogu kao Ocu: Iz 49,14–16;

Ps 145,8–9; Mt 6,25–32; Iv 6,25–32; Iv 16,26; 1 Iv 4,7–16; 2 Tim 2,13; Lk 15,11–32.

Autentičan redovnički život može se temeljiti samo na sigurnosti da nas Bog voli bezuvjetno.

b) Iskrivljena slika o sebi

Različiti su razlozi zbog kojih nastaje iskrivljena slika o sebi. Nabrojiti ćemo samo neke najčešće:

- *učinak kao mjera vrijednosti*: u našoj kulturi često vrednujemo sebe i druge u kategorijama uspjeha, akademskih kvalifikacija i vidljivih ostvarenja. Budući da smo svi nezadovoljni svojim ostvarenjima i vlastitim kvalitetama, nastaje negativna slika o sebi;

- *perfekcionizam*: neki su ljudi previše ambiciozni i za njih ništa nije dosta. Budući da uvijek podbace s obzirom na vlastite standarde, imaju loše mišljenje o sebi;

- *uspoređivanje sebe s drugima*: zasljepljuje čovjeka za vlastite vrednote. Negativna uspoređivanja mogu se vršiti s obzirom na mnoge stvari: tjelesni izgled, umne sposobnosti, društvenu poziciju, duhovne kvalitete i sl.

- *kriva duhovnost*: ne razlikuje lažnu skromnost od poniznosti i sebičnost od dužne brige za sebe;

- *neugrađenost u Božji plan*: ako netko ne vidi sebe kao dio Božjeg plana, ne može prihvatiti ni sebe, osobito ne svoje ograničenosti.

Posljedice iskrivljene slike o sebi možemo izraziti u tri tvrdnje: takva osoba ne voli sebe, ne voli druge i ne voli Boga:

- ne voli sebe – jer se ne može voljeti ono što ne cijenimo;

- ne voli druge – jer je ljubav prema sebi temelj ljubavi prema drugima (Ljubi bližnjega svoga kao samog sebe!);

- ne voli Boga – jer ne voli ono što on voli, znači ne funkcionira na njegovoj „valnoj dužini”.

REDOVNIČKI ŽIVOT KAO ZADATAK

Ostaje činjenica da je najvažniji faktor u redovničkom pozivu poziv milosti; ali potrebna je svjesna suradnja s tom milošću. Taj ljudski

inicijative

napor može se izraziti u nekoliko stavova prema sebi, koji se mogu učiti, uvježbati i produbljivati. Isto vrijedi za život u zajednici: zajednica je datost, ali i zadatak koji se mora svjesno graditi.

1. Izgrađivanje sebe putem pozitivnih stavova prema sebi

a) *Empatija*: znači sposobnost da se razumije vlastito trenutno iskustvo i da se ono jasno izrazi: kako se osjećam, zašto se tako osjećam i da to mogu formulirati. Primjer: Osjećam se sretan jer sam uznapredovao u vjeri; Osjećam se zavidan jer sam čuo o uspjehu drugoga. Empatija pomaže duhovnom rastu jer oslobađa: svako čuvstvo za koje ne znamo razlog uznemiruje. Nadalje, razvija svijest o vlastitim iskustvima i potiče na dublje ispitivanje sebe.

b) *Iskrenost*: znači sklad između razine prepoznavanja trenutnog iskustva, razine priznavanja toga dijelom vlastitog iskustva i razine odluke o podržavanju odnosno odbacivanju tog iskustva. Mora se odnositi na sve osjećaje bez obzira jesu li pozitivni (ljubav, privlačnost, povjerenje) ili negativni (mržnja, zavist, ljubomora, gnjev). – Iskrenost pomaže duhovnom rastu jer osigurava objektivnu percepciju sebe i tako osposobljava za adekvatne akcije.

(Primjer 1: Neki redovnik osjeća seksualnu privlačnost prema lijepoj ženi. On je svjestan tog svog osjećaja: Ako ga nazove svojim imenom i prizna ga kao dio svog iskustva, te ako je svjestan svoje odluke da neće podržavati taj osjećaj – on je iskren prema sebi.

Primjer 2: Neka redovnica osjeća seksualnu privlačnost prema muškarcu pa kaže sebi: „Kako mogu ja, sestra sa zavjetima, uopće imati takve osjećaje?” pa ne prizna taj osjećaj i ne prihvaća ga kao dio svog iskustva, ona je neiskrena prema sebi.) Oba primjera mogu se ispričati i sa suprotnim predznakom.

c) *Samopoštovanje*: proizlazi iz svijesti vlastitog dostojanstva. Uključuje spremnost da se čuva dužna čast, da se brane svoja prava i vlastiti stil života sve dotle dok se ne sukobljavaju s pravima drugih. Zrela osoba zna da je ovaj život Božji dar koji ne smije zakopati; svjesna je da mora čuvati ono dobro koje je dano od Boga. Nadalje, uključuje to da ne kri-

vimo sebe za ono za što nismo krivi. Odgovorni smo samo za one svoje odluke koje smo donijeli s punim znanjem, svjesno i s pristajanjem. Također uključuje povjerenje u sebe i svoje kapacitete za osobni rast. – Samopoštovanje pomaže duhovnom rastu, jer čini osobu adekvatnom i kompetentnom u ophođenju s ljudima i u vršenju svojih poslova.

d) Konfrontacija: znači uočavanje raskoraka između ideala i ostvarenog. Ostvaruje se u dnevnom ispitivanju sebe, u mjesečnim rekolekcijama, u godišnjim duhovnim vježbama. – Pomaže duhovnom rastu, jer razgrađuje obrambene mehanizme, tj. čovjek dolazi u kontakt sa svojim stvarnim ja, i doživi odgovornost za nove odluke. Drugi razlog za efikasnost suočenja sa samim sobom leži u oslobađajućem učinku same istine (Istina će vas osloboditi!).

2. Izgrađivanje zajedništva

a) Otvorenost prema drugima: znači sposobnost da se poslušati mišljenje drugoga, da se otcijepi od vlastitih osjećaja, da se isključi vlastiti sud. Taj stav čini osobu ekumenskim duhom, tj. u stanju je otkriti i cijeliti dobru volju u drugome. Može nešto naučiti od svakoga. To je vrlo važna kvaliteta apostolskog radnika, inače će postati destruktivan, religiozni buldožer, duhovni tenk.

b) Komunikativnost: znači sposobnost davanja i primanja. Oslobađa osobu od samodostatnosti i zatvorenosti u svoj svijet. Takav stav osposobljuje osobu da shvati mišljenje drugoga i da ga asimilira na jedinstven, osoban način. Nezrela osoba može biti toliko zaokupirana vlastitim mišljenjem da nije u stanju slušati mišljenje drugoga. U nedostatku identiteta mora stalno potvrđivati sebe. Znakovi nedostatka su uočljivi: grčevito prijanjanje uz samo jedan tip pobožnosti; toliko je nesigurna s obzirom na svoj duhovni život da napuštanje jedne od svojih pobožnih vježbi ili navika znači gubitak duhovnog života. Drugi je ekstrem kad netko nekritički slijedi svako novo mišljenje, imitira svakog sveca.

c) Nonkonformizam: znači da se ne ravna po principu javnog mišljenja. Nije anonimni član mase. Ne slijedi zakon manjeg otpora („svi tako rade, pa tako se kaže, svi tako misle...“). Ponašanje na temelju principa javnog mišljenja tipičan je stav adolescenata koji na taj način opravdavaju svoje ponašanje („Svi se vraćaju kući u 3 noću.“). Raspad mnogih zajednica, napuštanje redovničkog i svećeničkog poziva poslije Koncila otkrio je upravo taj mentalitet. Sveci se ne ravnaju po stereotipima, po principu javnog mišljenja. Shvaćaju slabost drugih, ali istodobno nadilaze osrednjost.

To nisu svi stavovi koji pomažu izgradnji zdrave zajednice, nego samo neki od najelementarnijih.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Ovakvo gledanje na redovnički poziv, kao što je to predloženo u ovom radu, može pružiti dojam psihologiziranja. Htio bih se ograditi od toga time što je to bila didaktička nužnost s obzirom na preduzeti zadatak. Bilo bi krivo shvatiti redovnički život tako kao da su najvažniji antropološki, psihološki elementi, na koje se milost nekako naknadno, akcidentalno naklemljuje. Ali isto bi tako bilo krivo shvatiti ga i sa suprotnim predznakom pa tvrditi da je milost jedino važna, a sve ostalo da će se nekako automatski staviti na svoje mjesto. Redovnički život nije lijek niti za razočarane, niti za poremećene, niti za promašene egzistencije. Redovnički je život jedan od mogućih načina kako se život može sadržajno i smisleno ostvariti. A to znači da čovjek unosi čitavog sebe, svoje mane i kvalitete, ali i odgovornost za sebe. Stoga bih poruku ovih razmišljanja sažeo u dvije točke:

1. Redovnički je život dar milosti – ali traži ljudsku suradnju.

2. Redovnički se život ne može živjeti „spontano“, već zahtijeva svjestan napor i mudru „strategiju“.